

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету:

доцент, д. геогр. н. Заячук М. Д.

01 вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

**ГОСПОДАРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ
КАРПАТО-ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ**

Вид дисципліни (за компонентом ОПП): вибіркова

Освітньо-професійна програма: Регіональний розвиток і просторове планування

Спеціальність: 106 «Географія»

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою: географічний

Мова навчання: українська

Чернівці, 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни **«Господарський потенціал Карпато-Подільського регіону»** складена відповідно до освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування» спеціальності: 106 «Географія», галузі знань: 10 «Природничі науки», затверджені Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 3 від 28 лютого 2022 року).

Складена на основі «Навчальної програми навчальної дисципліни «Господарський потенціал Карпато-Подільського регіону» (розробник – професор Джаман В. О.) і програм, затверджених та рекомендованих кафедрою економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка: *«Управління розвитком регіону»*, *«Менеджмент регіонального розвитку»* - ISBN 978-966-521-457-1.

Розробник програми: Джаман Василь Олексійович, професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол № 13 від “29” серпня 2023 року

Завідувач кафедри _____ Іван КОСТАЩУК

Погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування».

Гарант освітньо-професійної програми _____ Мирослав ЗАЯЧУК

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від “29” серпня 2023 року

Голова навчально-методичної ради факультету _____ Наталя АНДРУСЯК

© Джаман В., 2023 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

1.1. Мета викладання дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є глибоке і всебічне суспільно-географічне вивчення території Карпато-Подільського регіону України, сформувати цілісне світобачення про свій край, потенціал його розвитку, з'ясувати місце регіону в загальнодержавному та світовому суспільстві.

1.2. Завдання вивчення дисципліни.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- Охарактеризувати географічне положення, як потенціал розвитку Карпато-Подільського регіону України з усіма взаємозв'язками його складових та історико-географічні особливості формування території регіону;
- Визначити геополітичні та гео економічні пріоритети Карпато-Подільського регіону;
- Проаналізувати природно-ресурсний потенціал Карпато-Подільського регіону з точки зору збалансованого розвитку господарства і раціонального природокористування;
- Проаналізувати демографічний потенціал: динаміку чисельності, природний та механічний рух населення Карпато-Подільського регіону, особливості його розселення та національного складу;
- Охарактеризувати працересурсний потенціал регіону;
- Дати загальну характеристику сучасного стану і потенційних можливостей розвитку господарства Карпато-Подільського регіону, проаналізувати особливості його галузевої і територіальної структур, рівнів соціально-економічного розвитку субрегіонів;
- Проаналізувати чинники та потенційні можливості формування і функціонування, сучасний стан, територіальну організацію, проблеми та перспективи розвитку міжгалузевих комплексів Карпато-Подільського регіону;

- Проаналізувати соціально-економічний потенціал суспільно-географічних субрегіонів та мікрорайонів Карпато-Подільського регіону;
- Розкрити основні види зовнішніх зв'язків Карпато-Подільського регіону та інтеграційні процеси в євро- та світосистему.

1.3. Компетенції, якими має оволодіти студент в процесі вивчення дисципліни.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 4. Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел. Навички використання сучасних інформаційних технологій, картографічних та статистичних джерел інформації при планування розвитку регіонів.
- ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. Знання стандартів необхідних для наукового дослідження та публікування, включаючи критичну обізнаність та академічну доброчесність.
- ЗК 12. Здатність продовжити навчання з високим ступенем автономії.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

- ФК 3. Здатність до наукового аналізу, в тому числі у міжнародному контексті, сучасних проблем та особливостей взаємодії природи і суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, регіонального розвитку і просторового планування для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку.
- ФК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму, оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку.

- ФК 11. Здатність здійснювати наукову-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу.

Програмні результати навчання (ПРН):

Знання:

- ПРН 1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.
- ПРН 4. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах.
- ПРН 7. Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.
- ПРН 8. Здійснювати дослідження природно- і суспільногеографічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.

Уміння і навички:

- ПРН 11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.
- ПРН 16. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, академічної доброчесності, професійного кодексу поведінки.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

Знати:

- основні риси і особливості географічного положення, як потенціалу розвитку Карпато-Подільського регіону України, його геополітичні та геоекономічні вектори;

- зміст, сучасний стан та регіональні особливості демографічного потенціалу, розселенських, міграційних і етнічних процесів в Карпато-Подільському регіоні;
- особливості господарського освоєння території Карпато-Подільського регіону;
- основні риси потенційних можливостей розвитку господарства Карпато-Подільського регіону; його сучасний стан, особливості галузевої й територіальної структури, рівні регіональної економічної та соціальної безпеки;
- закономірності розміщення, географію та сучасний стан, потенційні можливості розвитку різних галузей виробничої та соціальної сфер;
- особливості та проблеми економічного і соціального становища, а також потенційні перспективи розвитку суспільно-географічних мікрорайонів Карпато-Подільського регіону;
- основні напрями та риси різних видів зовнішніх зв'язків Карпато-Подільського регіону, інтеграційні процеси в євро- та світосистемі.

Вміти:

- давати оцінку географічного положення, як потенціалу розвитку території;
- давати соціально-економічну оцінку природно-ресурсного потенціалу з метою збалансованого розвитку регіону і раціонального природокористування;
- аналізувати демографічний потенціал; розселенські, міграційні та етнічні процеси в їх взаємозв'язку;
- аналізувати компонентну і територіальну структуру галузевих і міжгалузевих комплексів;
- здійснювати комплексний суспільно-географічний аналіз мікрорайонів та визначати проблеми і потенційні перспективи їх розвитку;
- означити основні напрями і потенційні можливості розвитку Карпато-Подільського регіону в міжнародному просторі.

2. СТРУКТУРА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ, НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАРПАТО-ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ» ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА.

2.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни _____ «Господарський потенціал Карпато-Подільського регіону» _____												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1 (5)	2 (10)	4	120	2	15	-	15	-	90	-	іспит
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Територія. Політико-географічні риси Карпато-Подільського регіону. Природно-ресурсний потенціал. Населення і системи розселення.											
Тема 1.Вступ. Географічне положення. Політико-географічні риси Карпато-Подільського регіону України.	12	2				10						
Тема 2. Природно-ресурсний потенціал Карпато-Подільського регіону.	14	2	2			10						
Тема 3. Демографічний потенціал і етногеографія Карпато-	21	2	4			15						

Подільського регіону. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів.												
Тема 4. Історія розвитку господарства Карпато-Подільського регіону.	7	1	1			5						
Разом за ЗМ1	54	7	7			40						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Економічна географія Карпато-Подільського регіону. Соціальна географія Карпато-Подільського регіону. Соціально-економічне районування. Зовнішні зв'язки.											
Тема 5. Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки на сучасному етапі розвитку.	6	1				5						
Тема 6. Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.	13	1	2			10						
Тема 7. Вторинний сектор економіки. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і харчова	14	2	2			10						

промисловість.												
Тема 8. Третинний сектор економіки. Соціальна географія Карпато-Подільського регіону.	14	2	2			10						
Тема 9. Територіальна організація господарства і соціально-економічне районування. Характеристика соціально-економічних районів і мікрорайонів Карпато-Подільського регіону.	12	1	1			10						
Тема 10. Міжнародні економічні зв'язки Карпато-Подільського регіону.	7	1	1			5						
Разом за ЗМ 2	66	8	8			50						
Усього годин	120	15	15			90						

2.3. Теми практичних (семінарських) занять

№	Назва теми	Кількість годин / балів
1	Природно-ресурсний потенціал території – основа розвитку господарства Карпато-Подільського регіону України.	2 / 4
2	Населення, система розселення, етногеографія Карпато-Подільського регіону.	4 / 8
3	Історія розвитку господарства Карпато-Подільського регіону.	1 / 2
4	Сільське господарство Карпато-	2 / 4

	Подільського регіону.	
5	Вторинний сектор економіки Карпато-Подільського регіону: динаміка структурних змін, сучасна структура.	1 / 2
6	Паливно-енергетичний комплекс Карпато-Подільського регіону.	1 / 2
7	Соціальна сфера Карпато-Подільського регіону.	2 / 4
8	Порівняльна характеристика двох соціально-економічних мікрорайонів Карпато-Подільського регіону (за вибором).	1 / 2
9	Зовнішньоекономічні зв'язки Карпато-Подільського регіону .	1 / 2

3. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЇЇ ВИКОНАННЯ:

- Визначні українські економіко-географи:
 - ✓ Павло Чубинський,
 - ✓ Степан Рудницький,
 - ✓ Володимир Кубійович,
 - ✓ Валентин Садовський і Антін Синявський,
 - ✓ Олексій Діброва.
- Головні центри суспільно-географічної думки в Карпато-Подільському регіоні.
- Політичні партії і громадсько-політичні рухи в Карпато-Подільському регіоні .
- Електоральна географія Карпато-Подільського регіону.
- Паливні ресурси Карпато-Подільського регіону.
- Структура гірничо-хімічної сировини та географія її родовищ.
- Використання та охорона земельних і водних ресурсів.
- Використання та охорона лісових і повітряних ресурсів.

9. Великомасштабні територіальні природоохоронні проблеми.
10. Масштаби і напрямки сучасних міграційних процесів.
11. Регіональні особливості демографічної ситуації.
12. Функціональні типи міст.
13. Відповідність систем розселення територіальній структурі господарського комплексу.
14. Сучасне українське заробітчанство за кордоном.
15. Територіальні особливості екологічних проблем і питання охорони навколишнього середовища.

4. МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ

Перелік запитань для проведення підсумкового модульного контролю з курсу «Господарський потенціал Карпато-Подільського регіону» :

1. Розкрийте методiku економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу території (суть поняття ПРП, методика оцінки).
2. Охарактеризуйте компонентну структуру ПРП Карпато-Подільського регіону, її територіальні відміни.
3. Охарактеризуйте земельні ресурси Карпато-Подільського регіону (методiku економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
4. Охарактеризуйте водні ресурси Карпато-Подільського регіону (методiku економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
5. Охарактеризуйте лісові ресурси Карпато-Подільського регіону (методiku еколого-економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
6. Охарактеризуйте мінеральні ресурси Карпато-Подільського регіону (методiku економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
7. Розкрийте територіальну структуру мінеральних ресурсів Карпато-Подільського регіону.
8. Охарактеризуйте фауністичні та рекреаційні ресурси Карпато-Подільського регіону (методiku економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).

9. Охарактеризуйте суспільно-географічне положення Карпато-Подільського регіону.
10. Розкрийте географію паливних ресурсів Карпато-Подільського регіону.
11. Охарактеризуйте структуру гірничо-хімічної сировини та географію її родовищ.
12. Охарактеризуйте географію родовищ будівельних матеріалів.
13. Проаналізуйте історико-географічний поділ Карпато-Подільського регіону.
14. Проаналізуйте демографічну характеристику населення Карпато-Подільського регіону і регіональні особливості демографічних проблем.
15. Голодомор 1932-1933 рр. та його вплив на демографічну ситуацію в Карпато-Подільському регіоні.
16. Визначте і охарактеризуйте функціональні типи міст Карпато-Подільського регіону.
17. Проаналізуйте географію зовнішніх і внутрішніх міграцій населення Карпато-Подільського регіону.
18. Охарактеризуйте статеву-вікову структуру населення Карпато-Подільського регіону, її територіальні відміни.
19. Розкрийте динаміку чисельності населення Карпато-Подільського регіону в XX ст.
20. Визначте і охарактеризуйте територіальну структуру розселення Карпато-Подільського регіону (елементи територіальної структури та їх приклади).
21. Проаналізуйте географію маятникових трудових міграцій населення в Карпато-Подільському регіоні.
22. Розкрийте методику виділення територіальних систем міських поселень і визначення їх границь.
23. Охарактеризуйте ієрархічно-структурну типологію систем розселення Карпато-Подільського регіону з врахуванням ступеня їх сформованості і економічної бази.

24. Охарактеризуйте сільське розселення в Карпато-Подільському регіоні.
25. Назвіть етнічний склад населення Карпато-Подільського регіону і проаналізуйте географію народів.
26. Розкрийте територіальні особливості екологічних проблем в Карпато-Подільському регіоні і питання охорони навколишнього середовища.
27. Проаналізуйте проблеми «великого» Дністра.
28. Дайте характеристику Львівської міської агломерації.
29. Охарактеризуйте історико-етнографічне районування Карпато-Подільського регіону та етнографічні групи українського народу.
30. Проаналізуйте географію української діаспори.
31. Охарактеризуйте трудові ресурси Карпато-Подільського регіону і територіальні особливості їх використання.
32. Розкрийте вклад Павла Чубинського у розвиток української географії.
33. Розкрийте вклад Степана Рудницького у розвиток української географії.
34. Розкрийте вклад Володимира Кубійовича у розвиток української географії.
35. Розкрийте вклад Валентина Садового і Антіна Синявського у розвиток української географії.
36. Розкрийте вклад Олексія Діброви у розвиток української географії.
37. Назвіть і охарактеризуйте головні центри суспільно-географічної думки в Карпато-Подільському регіоні.
38. Розкрийте проблеми сучасного українського заробітчанства за кордоном.
39. Визначте особливості галузевої структури господарського комплексу Карпато-Подільського регіону і проблеми структурних перетворень економіки.
40. Проаналізуйте матеріально-технічну забезпеченість господарського комплексу Карпато-Подільського регіону і проблеми оновлення основних промислово-виробничих фондів.
41. Розкрийте проблеми забезпеченості господарського комплексу

Карпато-Подільського регіону мінерально-сировинними та іншими природними ресурсами.

42. Визначте сучасні проблеми розвитку господарства Карпато-Подільського регіону.
43. Охарактеризуйте географію зернового господарства Карпато-Подільського регіону.
44. Охарактеризуйте географію виробництва технічних культур в Карпато-Подільському регіоні.
45. Дайте загальну характеристику паливно-енергетичного комплексу Карпато-Подільського регіону.
46. Дайте економіко-географічну характеристику вугільної промисловості.
47. Розкрийте географію нафтової і нафтопереробної промисловості.
48. Розкрийте географію газової промисловості.
49. Розкрийте географію електроенергетики Карпато-Подільського регіону. Екологічні проблеми пов'язані з розвитком електроенергетики.
50. Розкрийте географію тваринництва Карпато-Подільського регіону.
51. Розкрийте географію машинобудування в Карпато-Подільському регіоні.
52. Розкрийте географію промисловості будівельних матеріалів.
53. Розкрийте географію легкої промисловості Карпато-Подільського регіону.
54. Розкрийте географію лісової та деревообробної промисловості Карпато-Подільського регіону.
55. Розкрийте географію цементної промисловості Карпато-Подільського регіону.
56. Визначте ефективність розміщення промисловості і розвитку індустріальних комплексів.
57. Проаналізуйте територіальну структуру промисловості Карпато-Подільського регіону.
58. Охарактеризуйте географію цукрової промисловості.

59. Охарактеризуйте географію м'ясної і молокопереробної промисловості.
60. Охарактеризуйте географію олійно-жирової та плодоовочеконсервної промисловості.
61. Розкрийте географію хімічної промисловості.
62. Охарактеризуйте приміський овочево-молочний АТК.
63. Охарактеризуйте тваринницько-бурякоцукрово-зерновий (лісостеповий) АТК.
64. Охарактеризуйте виноградарсько-садівничо-тютюнницько-тваринницький (Карпатський) АТК передгірних і гірських районів.
65. Розкрийте зовнішні економічні зв'язки Карпато-Подільського регіону.
Проблеми пов'язані з дестабілізацією господарських зв'язків між традиційними партнерами країн СНД і Східної Європи.
66. Розкрийте регіональні особливості формування комплексу невиробничої сфери.
67. Охарактеризуйте географію залізничного транспорту Карпато-Подільського регіону.
68. Розкрийте географію автомобільного, повітряного і трубопровідного транспорту Карпато-Подільського регіону.
69. Охарактеризуйте Карпатський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
70. Охарактеризуйте Подільський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
71. Дайте економіко-географічну характеристику м. Львова.
72. Розкрийте господарський потенціал Івано-Франківської області.
73. Розкрийте господарський потенціал Чернівецької області.
74. Розкрийте господарський потенціал Львівської області.
75. Розкрийте господарський потенціал Вінницької області.
76. Розкрийте господарський потенціал Хмельницької області.
77. Розкрийте господарський потенціал Тернопільської області.
78. Розкрийте господарський потенціал Закарпатської області.

5. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ.

5.1. Методи контролю.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма підсумкового контролю - іспит, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

2. Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навиків при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

5.2. Розподіл балів, які отримують студенти.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконані ІНДЗ та контрольний модуль (іспит). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент до іспиту, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (іспит). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів,

оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

5.3. Шкала оцінювання

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
T 1	4
T 2	8
T3	12
T 4	6
Сума	30
Змістовий модуль 2	
T 5	3
T 6	6
T 7	6
T 8	6
T 9	5
T 10	4
Сума	30
Іспит	40
Всього	100

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

6 а. Обов'язкова література:

1. Кузишин А. В. Регіональна географія України: курс лекцій. – Тернопіль: Вектор, 2012. – 340 с.
2. Мезенцева Н. І., Мезенцев К. В. Суспільно-географічне районування України: Навчальний посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
3. Заставний Ф.Д. Географія України: у 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. -472 с.
4. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 2000. -680 с.
5. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – К.: Знання, 1998. -415 с.
6. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. -376 с.
7. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних і семінарських занять) / Жупанський Я., Березка І., **Джаман В.** та ін. – Тернопіль, 1998. -318 с.
8. Національний атлас України / Наук. ред. Л.Г. Руденко. – К.: ДНВП “Картографія”, 2007. -840 с.

6 б. Додаткова література:

9. **Джаман В.О.** Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. -392 с.
10. Заставний Ф.Д. Демографічні втрати населення України. Голодомори, війни, еміграції. – Львів: Видав. ЛНУ, 2003. -130 с.
11. Статистичний щорічник України за 2021 рік. (Державна служби статистики України). – Житомир: ТОВ “Бук-друк”, 2022.
12. Жупанський Я.І., **Джаман В.О.**, Сухий П.О., Круль В.П. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних та індивідуальних робіт і вказівки до їх виконання). – Чернівці: ЧДУ, 1993. – 148 с.

13. Географія України (матеріали для практичних і семінарських занять та вказівки до їх виконання) / Жупанський Я., Березка І., **Джаман В.** та ін. – Тернопіль, 1997. -403 с.
14. Географія України: Методичні та програмні матеріали з нормативних курсів і спецкурсів / Укладачі: І.С. Березка, **В.О. Джаман**, Я.І. Жупанський та ін. – Чернівці: Рута, 1997. -130 с.
15. **Джаман В.О.**, Мручковський П.В., Джаман Я.В. Етногеографія Західноукраїнського регіону: Монографія. – Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. – 240 с.
16. Проблеми соціально-економічної географії Західного регіону України. – К.: ІСДО, 1993.

Укладач:

д. геогр. н., проф. Джаман В.О.